



# Zuid-Holland

# Sociaal, Groen en Eerlijk

Verkiezingsprogramma PvdA Zuid-Holland voor de  
Provinciale Statenverkiezingen van 15 maart 2023

## **Inhoudsopgave**

<b>Inleiding</b>	<b>3</b>
<b>1. Volkshuisvesting</b>	<b>4</b>
<b>2. Klimaat &amp; energie</b>	<b>6</b>
<b>3. Natuur &amp; landbouw</b>	<b>8</b>
<b>4. Mobiliteit</b>	<b>11</b>
<b>5. Werk &amp; economie</b>	<b>14</b>
<b>6. Diversiteit, cultuur &amp; sport</b>	<b>16</b>
<b>7. Openbaar, bestuur &amp; financiën</b>	<b>18</b>

## Inleiding

Een sterke PvdA is belangrijker dan ooit. In de provincie, waterschappen en Eerste Kamer.

Om de doorgesloten marktwerking te stoppen. Zodat je met een gewoon salaris ook de energierekening kan betalen.

Om betaalbare woningen te bouwen voor jong en oud. Voor een eerlijk en groen klimaatbeleid.

Om de natuur te beschermen. Tegen het volbouwen van ons landschap met distributiecentra, waar ook nog eens arbeidsmigranten worden uitgebuit. Voor groene energie waar omwonenden van profiteren. Voor veilig zwemwater en gezond groen.

Wij strijden voor een sociale, groene en eerlijke wereld.

De komende jaren staan we daarbij voor grote uitdagingen. Of het nu gaat om wonen, duurzame energie, stikstof, klimaat, natuur, het landelijk gebied of openbaar vervoer: Zuid-Holland staat er middenin.

Stijgende prijzen voor energie en boodschappen maken het leven onbetaalbaar voor steeds meer mensen. Zuid-Holland heeft bruisende steden en dorpen, waar een groot tekort aan gewone woningen is. De klimaatcrisis dwingt ons tot moeilijke keuzes, voor morgen en voor de lange termijn. Zuid-Holland heeft het grootste industriegebied van Nederland, met de enorme opgave om van fossiele energie af te stappen. We hebben prachtige natuur en wateren, die door stikstof en vervuiling in een zorgwekkende staat verkeren.

In onze dichtbevolkte en dichtbebouwde provincie zijn de marges kleiner. En de keuzes zijn daardoor scherper. Een ding is in al deze uitdagingen hetzelfde; uiteindelijk zijn het allemaal verdelingsvraagstukken. De gevolgen van een crisis zijn nooit eerlijk verdeeld.

Geven we ruimte voor betaalbare woningen of bouwen we vooral villa's voor de happy few? Zetten we in op windmolens in handen van buitenlandse bedrijven of op oplossingen waarbij bewoners meeprofiteren? Bieden we ruimte voor meer distributiecentra die alleen kunnen draaien op arbeidsmigranten onder belabberde omstandigheden? Of is het landschap een waarde op zichzelf dat respect verdient?

De Partij van de Arbeid heeft bij deze keuzes een duidelijk antwoord. Samen zoeken we een oplossing waarin de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Samen vangen we solidair de klappen op voor wie dat zelf even niet kan.

De Partij van de Arbeid staat voor oplossingen die mensen zekerheid bieden en mensen bij elkaar brengen. Door op te staan tegen ongelijkheid kunnen we bouwen aan een duurzame toekomst. Dat lukt alleen als je echt naar mensen luistert en mensen echt centraal stelt. Niet de winsten van bedrijven, maar de gezichten achter de cijfers tellen. Jouw stem is daarbij belangrijk. Het maakt namelijk uit wie aan het stuur zit bij de overheid. Het extreemrechtse neoliberale denken kunnen we alleen doorbreken door goed samen te werken.

Dit is waar wij als PvdA voor strijden en dat blijven we doen. De afgelopen 4 jaar hebben we aangetoond dat de PvdA Zuid-Holland niet aan de kant staat te roepen, maar meewerkt aan eerlijke oplossingen. Dat kunnen we nog beter doen als jij ons steunt. Met een grotere fractie hebben we meer invloed.

We hebben gezien dat een overheid, die geen deel is van de oplossing heel snel deel wordt van het probleem. Daarom is de Partij van de Arbeid nodig in alle lagen van het bestuur. Nu hebben we de kans om samen te werken aan een sterke Partij van de Arbeid in provincie, de waterschappen en in de Eerste Kamer. Daarom; Stem 15 maart Partij van de Arbeid.

Anne Koning, lijsttrekker

# 1. Volkshuisvesting

## Inleiding

Een goed en betaalbaar dak boven je hoofd is niet meer vanzelfsprekend. Er is een groot tekort aan woningen en er worden te weinig betaalbare huur- en koopwoningen gebouwd door de markt. Daarnaast zijn woningcorporaties gedwongen om bezit te verkopen om nieuw te kunnen bouwen en neemt zo het aandeel sociale huurwoningen eerst af. En dat terwijl een groot deel van de inwoners in Zuid-Holland in aanmerking kan komen voor zo'n woning.

De PvdA maakt zich sterk om de volkshuisvesting in Zuid-Holland weer te repareren, door duurzaam en energieneutraal bouwen te stimuleren, woningcorporaties weer de ruimte te geven en de uitwassen op de woningmarkt stevig aan te pakken. We bouwen tot 2030 200.000 woningen in Zuid-Holland (in lijn met de nationale Woonagenda) en zetten daarvoor extra middelen en instrumenten in.

## Betaalbaar wonen

- De PvdA zorgt voor het terugdringen van het tekort aan betaalbare woningen. Met 'betaalbaar' wonen bedoelen we concreet; sociale huurwoningen van woningcorporaties, betaalbare koopwoningen tot €250.000, of middenhuurwoningen tot €1.000 per maand.
- Omdat er een flinke inhaalslag te maken valt, leggen we vast dat in de gehele provincie ten minste 40% van de nieuw te bouwen woningen sociale huurwoningen zijn, totdat de wachttijd voor een woning korter is dan 1 jaar in de betreffende regio. Ten minste 5 procent van de nieuw te bouwen woningen worden bestemd voor de uitstroom van zorgdoelgroepen en statushouders. Daartoe wordt er bij het ontwikkelen van betaalbare woningbouw altijd eerst met woningcorporaties samengewerkt. Daarnaast zetten we in op het voorkomen van de verkoop van sociale huurwoningen.
- We breiden de huidige subsidieregelingen voor het creëren van meer sociale en middensegment woonruimte uit.
- De PvdA zet in op de reductie van stikstofuitstoot om de realisatie van de bouwopgave mogelijk te maken.
- In het geval van economische neergang zal de provincie eventuele bouwprojecten overnemen op voorwaarden dat deze sociaal of betaalbaar in de markt worden gezet.
- We blijven actief optreden tegen gemeenten die geen vaart maken met het aanwijzen en bebouwen van woninglocaties. Om woningbouw mogelijk te maken schuwen we niet om de regie te nemen en onorthodoxe instrumenten in te zetten.

## Wonen voor iedereen

- Huisvesting van arbeidsmigranten moet goed geregeld zijn. Gemeenten waar veel arbeidsmigranten werken, worden samen met de bedrijven die arbeidsmigranten in dienst hebben verantwoordelijk gemaakt voor de huisvestingsopgave die dit oplevert. Bij nieuwe vergunningen verplichten we een 'arbeidseffectenrapportage' die inzichtelijk maakt hoe huisvesting van arbeidsmigranten wordt geregeld. Een vergunning wordt alleen verleend wanneer er fatsoenlijke huisvesting beschikbaar is. We zorgen voor

menswaardige huisvesting voor arbeidsmigranten door het Stichting Normering Flexwonen keurmerk en het splitsen van contracten voor werk en huisvesting.

- We houden bij nieuwe projecten rekening met verschillende doel- en leeftijdsgroepen. Er wordt bij bouwprojecten gekeken naar het aantal woningen voor ouderen, zodat er geschikte woningen zijn voor hen om naar door te stromen en die goed aansluiten op hun wensen. We stimuleren waar mogelijk de ontwikkeling van gemeenschappelijke woonvormen.
- De provincie moet de regie nemen voor de huisvesting van daklozen, vluchtelingen en statushouders in Zuid-Holland. Uitgangspunt is dat elke gemeente zijn fair share neemt en het niet afschuift op buurgemeenten. De provincie coördineert de opvang van dakloze mensen in samenwerking met de gemeenten.
- De provincie toetst dat de landelijke doelstelling om in 8 jaar tijd dakloosheid terug te dringen is uitgewerkt in de regionale woon-zorgvisies. De provincie toetst jaarlijks de voortgang en de tussendoelstelling, zodat het aantal daklozen na 4 jaar tenminste gehalveerd is ten opzicht van een nulmeting in 2023.
- Naast het accommoderen voor verschillende doelgroepen, willen we bij woningbouw ook zorgen voor geschikte woningtypen die aansluiten bij diverse groottes van huishoudens, woonvormen en culturele achtergronden.
- Wanneer gemeenten woningbouwplannen maken, moeten zij een woonlastenonderzoek uitvoeren waarbij alle woonlasten in kaart worden gebracht, dus ook energielasten, servicekosten en stoffering. Hierbij moet een oplossing worden gevonden voor energiearmoede, zodat betalingsproblemen worden voorkomen.

### *Klimaatbestendig bouwen*

- Voor de PvdA is voldoende groen in de buurt en de bereikbaarheid met openbaar vervoer en de fiets het belangrijkste uitgangspunt als het gaat om woonlocaties. Bouwen in de buurt van bestaande stations en R-net haltes heeft de voorkeur. Bouwen aan randen van de steden en dorpen, mits bereikbaar met fiets en openbaar vervoer, is voor de PvdA een optie.
- In steden is er nog steeds ruimte voor woningbouw, mits we bereid zijn tot creatieve oplossingen en nieuwe woonvormen. Leegstaande kantoren kunnen tot woningen worden omgebouwd of opgetopt worden. Verouderde bedrijfsterreinen kunnen met hulp van de provincie worden getransformeerd tot nieuwe woon-werkgebieden.
- Bij nieuwe woningbouwprojecten is goed emissiearm openbaar vervoer en een goede fietsinfrastructuur een noodzakelijke voorwaarde.
- We stimuleren klimaatadaptief en klimaatbestendig bouwen, waarbij we het gebruik van organische materialen, zoals hout stimuleren. Bovendien stimuleren we ook natuurinclusief bouwen, zodat natuur en dieren zoveel mogelijk wordt geaccommodeerd bij woningbouw.
- Nieuwe woningen krijgen geen gasaansluiting meer. Tot 2050 worden er ook zoveel mogelijk bestaande woningen afgekoppeld van aardgas en zo energieneutraal mogelijk gemaakt.
- De levering van schoon drinkwater komt de komende decennia steeds meer onder druk te staan. Bij nieuwe woningen willen we dat grijs water wordt ontkoppeld en als spoelwater wordt gebruikt.

## 2. Klimaat & energie

### Inleiding

Groene investeringen zijn geen kwestie meer van politieke keuzes, maar een noodzakelijkheid om onze aarde leefbaar en gezond te houden. Daarnaast kunnen steeds meer mensen door de hoge inflatie en enorm stijgende energiekosten niet rondkomen in Zuid-Holland. Vooral huishoudens met lage inkomens, die vaker in slecht geïsoleerde woningen wonen, raken in de problemen. Dit alles zorgt voor extra haast om onze energievoorziening te verduurzamen, betaalbaar te houden en energiearmoede tegen te gaan.

### *Klimaat en klimaatverandering*

- De PvdA zet stevig in op het tegengaan van klimaatverandering en de gevolgen daarvan. In steden en dorpen investeren we daarom in meer groen, blauw en schaduw.
- Langdurige droogte en hevige neerslag vragen om klimaatadaptief beleid. De PvdA maakt zich sterk voor een goede klimaatadaptie in de provincie door onder andere het subsidiëren van innovatieve oplossingen.
- Het opstellen van een klimaatplan wordt verplicht voor bedrijven die van de provincie financiële steun ontvangen of een nieuwe vergunning aanvragen. Hierbij wordt gekeken naar zowel de directe als de indirecte impact van het bedrijf op het klimaat.
- Er moet veel gebeuren om sloten, beken en bodem beter bestand te maken voor natte én droge tijden. Daarom willen we versneld en intensiever samenwerken met de vier Zuid-Hollandse waterschappen aan water en natuur in Zuid-Holland.
- De PvdA ondersteunt de samenwerking tussen het bedrijfsleven, onderwijs en burgerinitiatieven op het punt van verduurzaming.
- We moeten ons gedrag veranderen om het klimaat te redden. Dit geldt voor bedrijven, overheid en consumenten. Belangrijk daarbij is dat de provincie helder communiceert over de aanpassingen die hiervoor nodig zijn.

### *Duurzame energie*

- We zetten zo veel mogelijk in op hernieuwbare energie uit zon en wind. Hierbij blijven we inzetten op de uitwerking van de Regionale Energiestrategieën (RES). Daken worden zo veel mogelijk benut om zonnepanelen op te leggen. Er worden geen gebieden op voorhand uitgesloten voor windenergie. Daar waar het kan, willen we bijdragen aan energieopwekking.
- De energietransitie moet zo sociaal en eerlijk mogelijk verlopen, waarbij de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.
- Kernenergie is duur, er is geen goede oplossing voor de eindberging van het afval en de tijd die nodig is om nieuwe kerncentrales te bouwen is zo lang dat het geen goed antwoord is op de klimaatcrisis. Daarom is de PvdA tegen de vestiging van een kerncentrale op de Maasvlakte, of elders in de provincie.
- Nieuwe bronnen van schone en duurzame energie stimuleren we met lokale pilots en subsidies. Waterstof kan, zodra het goedkoop en groen kan worden gemaakt, een belangrijke rol spelen in de industrie en zware mobiliteit.

- De capaciteitsproblemen op het elektriciteitsnet vormen een obstakel voor de energietransitie. Om dit te verhelpen blijft de provincie constructief meewerken met netbeheerders en zetten we in op slimme oplossingen en een betere netbalans tussen de vraag en aanbod van elektriciteit.
- De provincie ondersteunt een snelle, proactieve uitrol van publieke laadpunten voor elektrische auto's.
- De warmtenetten zijn een belangrijke infrastructuur en moeten van de PvdA daarom in publieke handen zijn.

### *Besparen*

- Een goed geïsoleerd huis zorgt voor een lagere energierekening. Iedereen moet hiervan kunnen profiteren, niet alleen huishoudens die zelf kunnen investeren of een koophuis hebben. Via subsidies en normeringen zet de provincie hierop in. We zetten in op het terugdringen van energiearmoede. We maken samen met gemeenten en woningcorporaties prestatieafspraken over het isoleren en verduurzamen van woningen.
- We ondersteunen lokale initiatieven, waarbij de energie die wordt opgewekt in bezit is van bewoners, bijvoorbeeld via lokale coöperatieven. We zetten in op minimaal 50% lokaal eigendom van duurzame energieprojecten. Zo hebben omwonenden niet alleen de lasten, maar ook de lusten.
- We zetten in op het ontwikkelen van warmtenetten en stimuleren lokale samenwerkingsverbanden voor warmte.
- De provincie ontwikkelt een beleid waarmee het zichzelf, gemeenten en gebruikers van provinciale eigendommen aanzet tot het uiterste om het fossiele energieverbruik (ook als dat gedeeltelijk is) zo ver mogelijk terug te dringen. Daarbij wordt het besparingsbeleid van alle gemeenten onder de loep genomen en worden suggesties voor verbeteringen voorgesteld.





### 3. Natuur & landbouw

#### Inleiding

De natuur in Nederland is te lang verwaarloosd. De biodiversiteit kachelt achteruit en nergens voldoet de waterkwaliteit aan de Europese standaarden. Bouwprojecten worden middenin een woningcrisis stopgezet en de volksgezondheid wordt geschaad. Private winsten van grote vervuilers hebben geleid tot collectieve verarming. Dat kan zo niet langer doorgaan. De PvdA wil de natuur in Zuid-Holland herstellen door in te zetten op een verschuiving naar natuurinclusieve vormen van landbouw en andere bronnen van vervuiling terug te dringen.

#### *Een groenblauw Zuid-Holland*

- Op te veel plekken laat de kwaliteit van de natuur te wensen over. De provincie streeft daarom naar een Basiskwaliteit Natuur, een minimumniveau waar onze omgeving aan zou moeten voldoen om deze leefbaar te houden voor natuur en mens. Door het vaststellen van de Basiskwaliteit Natuur zal bijna alle natuur in onze provincie moeten worden verbeterd om aan het minimum te voldoen.
- Natuurgebieden zijn er primair om planten en dieren een goede habitat te bieden. Mensen moeten daarvan kunnen genieten, maar wel op voorwaarde dat er geen verstoringen plaatsvinden.
- De PvdA wil in Zuid-Holland gebieden beschermen die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn, door deze aan te wijzen als Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL). Midden-Delfland is als eerste gebied in Nederland aangewezen als zo'n BPL. Daar zijn we trots op en dat steunen we. We werken samen met gemeenten en andere organisaties om andere BPL-gebieden aan te wijzen.
- Er komt meer budget beschikbaar voor het onderhoud van natuur- en recreatiegebieden. Dit geld wordt besteed aan het tegengaan van vervuiling, het beter managen van de natuur en het onderhouden van onder andere fiets-, voet- en wandelpaden, bankjes en grasvelden in recreatiegebieden. Daarnaast steunen we initiatieven die vervuiling verminderen en terugdringen, zoals lokale en landelijke opruimacties.
- We onderzoeken of er meer corridors en groenblauwe buffers tussen natuurgebieden mogelijk zijn, zodat de leefomgeving van veel dieren toeneemt. Deze corridors kunnen ook mogelijk nieuwe wandel- en fietsroutes worden. Denk bijvoorbeeld aan een route tussen de Rottemeren en het Bentwoud. We letten hier ook op de waterkwaliteit en we onderzoeken of vispassages, broedplaatsen en natuurvriendelijke oevers kunnen worden aangelegd. We zoeken hier de samenwerking met de waterschappen.
- De explosieve groei van het aantal Amerikaanse rivierkreeften vormt een ernstige bedreiging voor de biodiversiteit en waterkwaliteit. De provincie ontwikkelt samen met de waterschappen een actieplan om deze plaag te bestrijden.
- Bij de keuze voor nieuwe bouwlocaties letten we er op dat de plekken vanuit water en bodem geschikt zijn om te kunnen bouwen.



- De PvdA wil meer bomen en planten in Zuid-Holland. Meer bomen en planten dragen bij aan de leefbaarheid van onze omgeving. Door de bomen wordt het koeler in de zomer, komen er meer soorten dieren en planten bij en wordt er meer CO<sub>2</sub> opgevangen.

### *Duurzame landbouw*

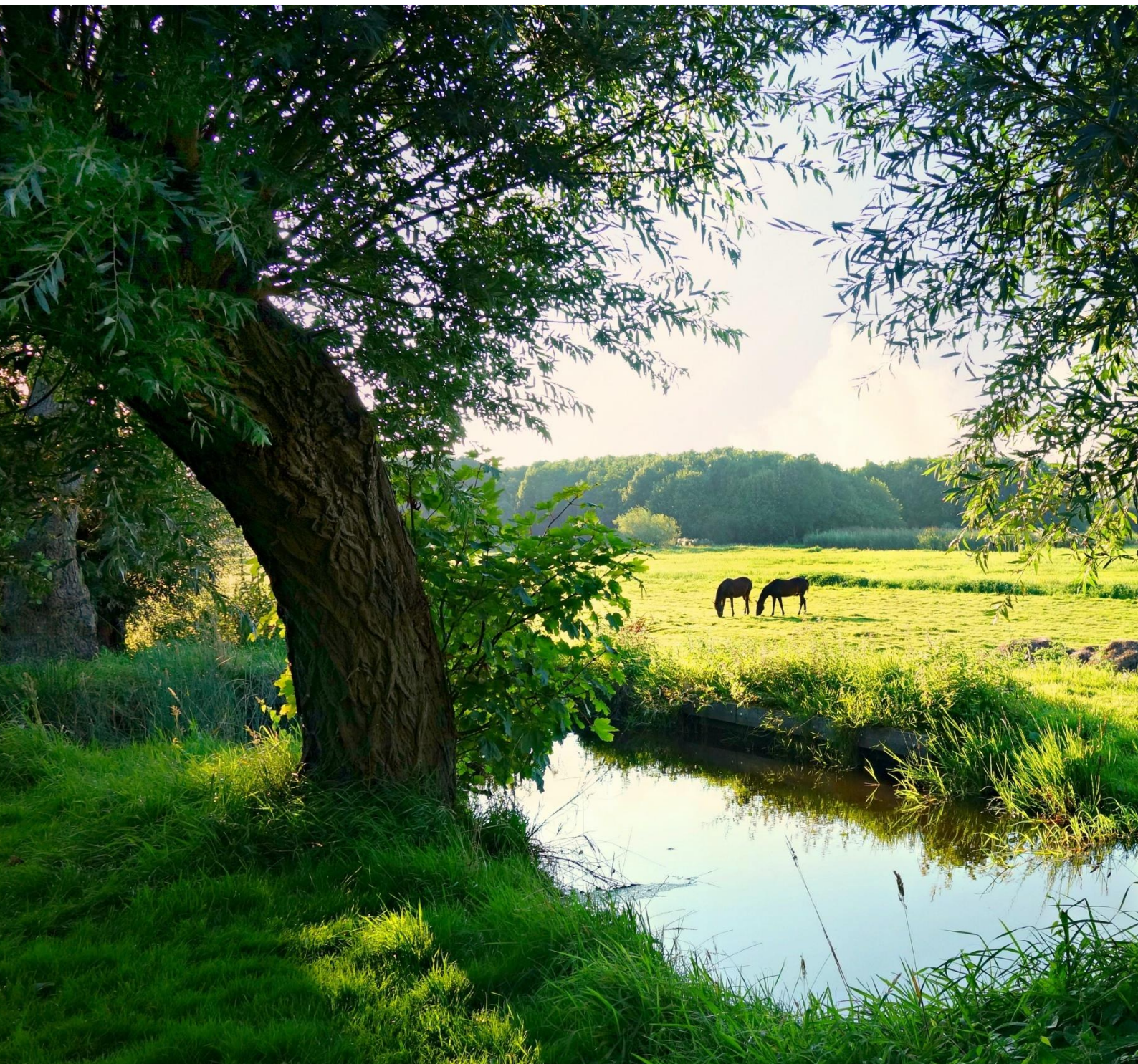
- PvdA vindt dat het anders moet in de landbouw. Zuid-Holland wordt een voortrekker van een nieuwe landbouwpolitiek. Het is noodzakelijk om de omslag te maken naar natuurinclusieve landbouw; een vorm van landbouw en veeteelt waarbij wordt samengewerkt met de natuur. Alleen dan kunnen de problemen rondom stikstof, het mestoverschot, dierziektes en de schade voor mens en natuur worden aangepakt.
- Er zijn in Zuid-Holland al veel voorbeelden te vinden van hoe veeteelt op natuurvriendelijke manier kan. De PvdA wil boeren die hun stikstofuitstoot moeten verminderen daarom perspectief bieden door ze te ondersteunen om de omschakeling te maken naar natuurinclusieve landbouw of een gemengd bedrijfsmodel met maatschappelijke diensten, zoals toerisme, kinderdagopvang en zorg.
- We committeren ons aan de doelen in het nationaal programma landelijk gebied ten aanzien van stikstof. Om de doelen te behalen wordt in eerste instantie gebruik gemaakt van de mogelijkheden van het natuurlijk verloop onder boeren, zoals door pensionering, en boeren die vrijwillig hun bedrijfsmodel aanpassen of willen stoppen. Als andere methoden geen optie zijn, schuwen we niet om piekbelasters gericht te onteigenen en vergunningen in te trekken.
- De aanpak van de stikstofcrisis vraagt, naast een grote bijdrage van de landbouw, om een eerlijke bijdrage van alle sectoren. Ook in de industrie, het verkeer, de luchtvaart en in de haven zal er ook minder uitgestoten moeten worden.
- Het Groene Hart is een open landschap met zeldzame vergezichten. Tegelijkertijd is het grotendeels een agrarisch gebied met een verouderd verdienenmodel, bodemdaling en een te hoge stikstof uitstoot. De PvdA staat voor een geleidelijke transformatie van het Groene Hart naar duurzame landbouw, energieopwekking én versterking van natuurwaarden en recreatieve mogelijkheden.
- Met de enorme vraag naar ruimte voor wonen, natuur en recreatie ligt een groei van de energie-intensieve glastuinbouw niet voor de hand. Integendeel, de stijgende gasprijzen en de gevolgen van CO<sub>2</sub>-uitstoot voor de natuur laten zien dat glastuinbouw moet verduurzamen om te kunnen voortbestaan. De provincie zet in op een duurzame toekomst van de glastuinbouwsector. De sector heeft de potentie om te innoveren en dit is nodig. De kassen gebruiken teveel aardgas en stoten teveel warmte, CO<sub>2</sub>, licht en bestrijdingsmiddelen uit.

### *Schoon en veilig water*

- Klimaatverandering zet onze relatie met het water op scherp. Langdurige droogtes lijken het nieuwe normaal te worden, terwijl ook de kans op overstromingen toeneemt. De provincie zal daarom zorgen voor voldoende waterberging, zoals de recent geopende nieuwe Driemanspolder. In samenwerking met de waterschappen brengen we de risico's van klimaatverandering in kaart en zetten we de nodige stappen om Zuid-Holland klaar voor klimaatverandering te maken.



- De waterkwaliteit in Zuid-Holland laat te wensen over. Veel natuur- en recreatiegebieden staan daarmee onder druk. We willen dat al het recreatiewater schoon genoeg is om veilig in te kunnen zwemmen. Hiervoor werken we samen met de waterschappen. Bovendien bekijken we met de Zuid-Hollandse gemeenten en de waterschappen of er voldoende zwemlocaties zijn.
- De PvdA vindt dat inwoners in de buurt van Chemours gewoon weer uit hun eigen moestuin moeten kunnen eten. De provincie verhoogt daarom het toezicht op vervuilende bedrijven en gaat hogere boetes uitdelen. Voorbeelden zoals Chemours en bedrijven in het Botlekgebied laten zien dat hun uitstoot of lozingen een bedreiging voor de volksgezondheid zijn. Wat zij uitstoten breekt niet vanzelf af. Daarom is het uitgangspunt van de PvdA een uitstoot van nul. Het aanscherpen, of zelfs intrekken van vergunningen moet een uiterste, maar serieus te nemen maatregel worden, indien de overlast en vervuiling niet omlaag gaat.





## 4. Mobiliteit

### Inleiding

De fiets en het openbaar vervoer staan bij de PvdA op één. Het openbaar vervoer en de fiets zijn immers voor veel mensen de enige manier om naar familie, de dokter, werk of school te kunnen gaan. Openbaar vervoer moet een basisrecht worden, zodat ieder dorp en elke wijk goed bereikbaar is. De PvdA zet in op betaalbare en betere bus-, trein- en tramverbindingen en meer en veiligere fiets(snel)paden en looproutes. Zo verbeteren we tegelijkertijd de verkeersveiligheid, zodat onze kinderen veilig op straat kunnen spelen en ouderen zich veilig kunnen verplaatsen.

Onze plannen houden grote investeringen en fundamenteel andere keuzes in op het gebied van mobiliteit. Het is de hoogste tijd om de uitholling van het openbaar vervoer een halt toe te roepen en fors te investeren in een beter en betaalbaarder openbaar vervoer. We proberen zoveel mogelijk samen op te trekken voor stad en dorp. In Zuid-Holland is, naast de provincie, de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) namelijk ook een belangrijke autoriteit met eigen bevoegdheden op het gebied van vervoer.

### Bereikbaarheid

- Of je nu in de Randstad of in de regio woont; openbaar vervoer is een basisrecht. Iedereen moet gemakkelijk met het openbaar vervoer naar school, het ziekenhuis, vrienden of familie kunnen gaan. De PvdA investeert extra in het openbaar vervoer en dat betekent dat iedere stads- en dorpskern zowel overdag, 's avonds als in het weekend bereikbaar is met het openbaar vervoer. We geven de bus meer ruimte door hen altijd voorrang te geven, gebruik te laten maken van de vluchtstrook en meer vrije busbanen te realiseren.
- Er zijn momenteel al meerdere (gemeentelijke) regelingen waarmee mensen met de bus kunnen, zoals de WMO, WIA en het leerlingenvervoer. Door slimmer te combineren kunnen we ook de meer afgelegen gebieden beter bereikbaar maken voor een grotere groep.
- Voor de Zuid-Hollandse eilanden zijn voldoende ontsluitingswegen van essentieel belang. Zeker wanneer we ook meer woningen willen bouwen. Als PvdA willen we extra oeververbindingen. Wat ons betreft trekken we de tram van Barendrecht door naar het busstation in Heinoord of de metro naar Oud-Beijerland. Om dit te realiseren werken we samen met de uitvoerende organisaties.
- De komende jaren willen we veel nieuwe woningen bouwen. Om verstoppingen te voorkomen, is een goede ontsluiting van nieuwbouwwijken wat de PvdA betreft een harde voorwaarde. Daarbij gaat onze voorkeur uit naar zo veel mogelijk openbaar vervoer, (snel)fietspaden en meer (elektrische)deelauto's en deelfietsen.
- De PvdA geeft de fiets en het openbaar vervoer vrij baan. We zijn daarom tegen de aanleg van nieuwe auto(snel)wegen. De meeste autowegen lossen het probleem niet langdurig op. Dan is het zonde van de ruimte en het geld. We blijven een tegenstander van de aanleg van de verlengde Bentwoudlaan.

- Een dubbel spoor tussen Leiden en Utrecht is hard nodig. Een snellere intercity op dit traject ontlast tevens de drukke verbinding tussen Den Haag en Schiphol en biedt reizigers een goed alternatief bij storingen rond Schiphol. We nemen maatregelen om de geluids- en trillingsoverlast van goederentreinen te verminderen. Dit kan door duidelijke normen voor geluid naast het spoor te stellen en lagere snelheden toe te staan.
- Het aantal verkeersslachtoffers neemt weer toe. Dat is schrikbarend. Voor de PvdA is verkeersveiligheid van groot belang. Dat begint met de verkeersdeelnemers die de grootste kans lopen op een ongeluk, zoals fietsers. Plekken die voor hen onveilig zijn, pakken we als eerste aan. Omdat er op de N-wegen ook relatief veel ongelukken gebeuren, zetten we ook in op het veiliger maken van deze autowegen. Waar het niet mogelijk is om verkeersstromen goed te scheiden, moet de maximumsnelheid omlaag.
- In het dichtbevolkte Zuid-Holland liggen natuur en verkeer regelmatig vlak naast elkaar. We houden bij de aanleg van wegen daarom rekening met de natuur, bijvoorbeeld door het aanleggen van ecopassages voor dieren. Ook plaatsen we geluidsschermen om de overlast voor mens en dier te beperken.
- Weg- en railinfrastructuur zorgt vaak voor barrièrevorming in het stedelijk gebied. Tunnels, zoals de Delftse treintunnel, kunnen barrièrevorming verhelpen. De PvdA staat daarom positief tegenover het burgerinitiatief Huygenstunnel dat beoogt om de A12 en het spoor door Voorburg en Den Haag ondergronds te brengen. De provincie neemt het initiatief om een haalbaarheidsstudie te starten.
- Ambulances en andere hulpdiensten komen op tijd. De aanrijtiden van ambulances en andere hulpdiensten dienen binnen de wettelijke normen te blijven.
- Goede zorg moet voor iedereen bereikbaar zijn. Dat betekent dat een goede spreiding nodig is van zorgvoorzieningen, zoals huisartsenposten, apotheken en ziekenhuizen. Daarom is het Spijkenisse Medisch Centrum belangrijk om de zorgvoorziening op Voorne-Putten en het industriegebied van de Rotterdamse haven te garanderen.

### *Duurzame mobiliteit*

- Fietsen is gezond, duurzaam en vaak het snelst. De fiets moet een nog aantrekkelijkere keuze worden voor korte afstanden. Dat doen we door te investeren in veiligere fietspaden, meer fietssnelwegen en fietsstallingen bij stations, bij belangrijke bus-, tram- en metrohaltes en in binnensteden. Als een fietspad te druk wordt, moet het worden verbreed ("slow lanes") of leggen we een nieuw fietspad in de buurt aan. Fietsers krijgen vaker voorrang op ander verkeer.
- In landelijke gebieden stimuleren we elektrische fietsen en scooters om zo een laagdrempelige aanvulling te bieden op het bestaande openbaar vervoer. Bij aanbestedingen voor het openbaar vervoer hebben we aandacht voor alternatieve nieuwe vervoersconcepten.
- De provincie geeft het goede voorbeeld door te zorgen dat het eigen wagenpark en al het openbaar vervoer emissieloos is aan het einde van de komende collegeperiode.
- Hindernissen voor voetgangers nemen we zo veel mogelijk weg, ook binnen de bebouwde kom. Bestaande wandelroutes beschermen we en we voegen aantrekkelijke nieuwe routes toe. Vooral waar stad overgaat in platteland.
- Rondom provinciale wegen onderzoeken we of zonnepanelen geplaatst kunnen worden in de berm en middenberm met behoud van de ecologische functie van deze bermen.

## *Toegankelijkheid*

- Voor mensen met een kleine beurs is reizen haast onbetaalbaar geworden. We maken de kaartjes voor tram en bus goedkoper. Ook maken we het openbaar vervoer na de ochtendspits en in de weekenden gratis voor kinderen t/m 16 jaar en mensen die moeten rondkomen van maximaal 120% van de bijstandsnorm.
- Het openbaar vervoer is er voor iedereen. We zien erop toe dat openbaar vervoer voor iedereen toegankelijk is. Dus ook als je slecht ter been, slechtziend of blind bent, een andere beperking hebt of als je een kinderwagen meeneemt. Bij toegankelijk openbaar vervoer hoort ook een goede toiletvoorziening.





## 5. Werk & economie

### Inleiding

Als je werkt, wil je zeker zijn van een fatsoenlijk inkomen en werk waar je bij vooruit kunt kijken. Hiervoor is een andere economie nodig. Een economie die sociaal, duurzaam en circulair is, waar mens en planeet boven private winsten gaan. Een economie waar iedereen zinvol werk doet, met vaste contracten, waar je je leven naast kunt plannen. Werk waar je voor wil leven en van kunt leven. Geen werk om puur en alleen van te overleven.

De ruimte in Zuid-Holland is schaars en de verschillende ruimtelijke claims zijn groot. Niet alles kan meer. We zullen keuzes moeten maken. Bij het maken van ruimtelijke afwegingen kiest de PvdA voor leefbare, vitale steden en dorpen, genoeg nieuwe betaalbare woningen, groene landschappen en voor de transitie naar een duurzame economie. Voor de provincie betekent dit ook dat we iedereen ondersteunen naar (vrijwilligers)werk. Ook diegenen die nu minder goed meekomen. Dat we kansen bieden om de stap te maken naar de (duurzame) banen van de toekomst op alle opleidingsniveaus. En die zinvolle economie betekent ook dat we er met bewoners en organisaties voor knokken dat banen en voorzieningen in kleine kernen blijven bestaan.

De provincie geeft daarbij het goede voorbeeld door geen zaken te doen met foute, vervuilende bedrijven en door sociale en duurzame eisen te stellen bij aanbestedingen en subsidies. Door in te zetten op social return en door mensen een fatsoenlijk loon te betalen, namelijk tenminste 14 euro per uur minimumloon.

### *Een duurzame en sociale economie*

- We bieden iedereen de kans om de stap te maken naar de banen van de toekomst. Dat doen we door samen met gemeenten, UWV en andere partijen de werkgarantie in te voeren. Met de werkgarantie zorgen we ervoor dat mensen, met behoud van salaris, direct naar nieuw werk kunnen overstappen. Dat doen we door extra investeringen in om- en bijscholing. We focussen op mensen met vakopleidingen en op werk in de techniek, zorg, politie, het onderwijs en defensie. Provincie, gemeenten, bedrijven en instellingen maken hier concrete afspraken over.
- We willen een betere aansluiting van het onderwijs met de arbeidsmarkt. De PvdA wil met het MBO-onderwijs en bedrijfsleven afspraken maken over voldoende stage- en werkplekken voor alle studenten. Het onderwijs moet dichterbij de werkomgeving komen en het werk moet onderdeel van het beroepsonderwijs worden.
- Wij handhaven bestaande initiatieven, zoals Human Capital en Innovation Quarter. We starten samen met gemeenten en regio's nieuwe projecten, waarbij ook mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, zoals mensen met een arbeidsbeperking, aan het werk worden geholpen.
- We pakken laaggeletterdheid aan in samenwerking met gemeenten, om ook via die weg de kansen van werkzoekenden op de arbeidsmarkt te vergroten.
- Werknemers bij de provincie en werknemers die via aanbestedingen worden ingehuurd krijgen een minimumloon van tenminste 14 euro. Schoonmakers, beveiligers en ander personeel dat werkt voor de provincie horen in dienst te zijn van de provincie. Ook moet

de provincie partners stimuleren om kwetsbare groepen kansen op de arbeidsmarkt te bieden in het aanbestedingsbeleid.

- We investeren in een circulaire economie, zoals in de maakindustrie en de Rotterdamse haven. Onze maakindustrie en haven moeten de spil worden van de energietransitie in Europa. De provincie pakt een actieve rol in het vormgeven van deze transitie, door initiatieven op het gebied van nieuwe energie, recycling, duurzame grondstoffen en bij- en omscholing van medewerkers kracht bij te zetten.
- Initiatieven zoals Groene Cirkels zetten wij voort. Samen met bedrijven en kennisinstellingen werken we aan duurzaamheidsoplossingen, waarbij de natuur een belangrijke rol speelt. Zo komen de natuur en economie beter in balans en dragen wij actief bij aan een betere leefomgeving, een circulaire economie en een gezonde toekomst.
- We trekken samen met bedrijven en gemeenten op om ervoor te zorgen dat ieder bedrijf in de eigen regio een passende plek heeft en blijft bijdragen aan de werkgelegenheid en verduurzaming. Op bedrijventerreinen kiezen we voor herstructurering boven nieuwbouw elders, verduurzaming en voor meervoudig gebruik van de schaarse ruimte.
- Bij provinciale subsidies en aanbestedingen stellen we aanvullende sociale en ecologische eisen. Deze subsidies worden alleen verstrekt als bedrijven sociaal, duurzaam en groen zijn. De kwaliteit van werk moet leidend zijn en niet de kostprijs. Het MKB en sociale duurzame ondernemers krijgen, indien mogelijk, voorrang bij provinciale aanbestedingen. Ook mogen bestuurders van bedrijven en organisaties die subsidie ontvangen niet meer verdienen dan volgens de wet normering topinkomens is toegestaan.
- De PvdA vindt dat de taken van de provincie op het gebied van milieu en afval scherper moet worden uitgevoerd. Er moet meer worden gedaan aan de inzameling, scheiding en verwerking van afval tot nuttige grondstoffen. Particuliere initiatieven op dit gebied moeten worden gestimuleerd.

### *Ruimte en leefbaarheid*

- We staan geen bedrijven toe die veel kostbare grond of energie verbruiken, waar slechte arbeidsomstandigheden heersen of maar een kleine reële bijdrage aan de werkgelegenheid leveren, zoals grootschalige distributiecentra of datacenters.
- We willen alle kernen in de provincie levendig houden. Voor de kleinere dorpen letten we op het op peil houden van voorzieningen, zoals huisartsen, supermarkten, pinautomaten, basisscholen maar ook streekziekenhuizen. We zijn tegen grote winkelcentra buiten de stadscentra. Op die manier zorgen we dat onze binnensteden aantrekkelijk voor iedereen blijven en er geen oneerlijke concurrentie is.
- We zijn voor een duurzame vorm van toerisme die rekening houdt met de bewoners. We zijn tegen toename van toeristische bebouwing aan onze kust. Wat de PvdA betreft komen er dus geen vakantiehuizen in de duingebieden meer bij. Ook in natuurgebieden komen geen vakantiewoningen, zoals het Buitenland van Rhoon en de Natura 2000-gebieden
- Rotterdam The Hague Airport moet op termijn sluiten en maakt plaats voor een groene woonwijk met 10.000 woningen. De luchthaven mag dienst blijven doen voor noodhulpvoorzieningen, zoals de traumahelikopter. Bij Schiphol blijven we hameren op minder overlast van vliegtuigen in het noordelijke deel van onze provincie.



## 6. Diversiteit, cultuur & sport

### Inleiding

We vinden het belangrijk dat iedereen in Zuid-Holland goed in zijn vel zit. De PvdA vindt het daarom van cruciaal belang dat iedereen zichzelf kan zijn ongeacht afkomst, gender, seksuele oriëntatie of levensovertuiging. Om goed in je vel te zitten is cultuurparticipatie en sportbeoefening van wezenlijk belang en van grote maatschappelijke waarde. Tijdens de coronaperiode is het belang om fit te zijn nog eens extra onderstreept.

Via ons cultureel erfgoed en bibliotheken kunnen we het verhaal van Zuid-Holland beter vertellen en met elkaar in gesprek komen. Het is van belang dat culturele instellingen, bibliotheken en andere voorzieningen eerlijk over de provincie verdeeld zijn en er een veelzijdig, betaalbaar aanbod is voor iedereen, ongeacht leeftijd, woonplaats en/of inkomen. Een aantrekkelijk en divers aanbod zorgt bovendien voor een bruisende, aantrekkelijke en vitale provincie en draagt bij aan onze economie.

### *Inclusie en diversiteit*

- De PvdA vindt de blijvende inzet op een inclusievere provincie van groot belang, waarbij de grote diversiteit van mensen en groepen in Zuid-Holland een vanzelfsprekendheid is. Daarvoor is nog steeds veel nodig op alle vlakken, zoals de arbeidsmarkt, het onderwijs, de horeca, de sportsector, de cultuursector, maar ook het dagelijks leven op straat. Het gaat hierbij om aspecten als bewustwording, erkenning, acceptatie en veiligheid. We gaan discriminatie tegen en we bevorderen de inclusieve samenleving.
- De provincie voert daarom een actief beleid op inclusie en diversiteit, zowel binnen de eigen organisatie (werkgeversverantwoordelijkheid) als in de contacten met gemeenten, bedrijven en organisaties (o.a. subsidies). Ook bevordert de provincie extra aandacht op diversiteit in het onderwijs via projecten en subsidies.
- Op het moment dat er vanuit organisaties een Regenboogakkoord aangeboden wordt, zal de PvdA dit medeondertekenen en de uitvoering waarborgen in het collegeakkoord.

### *Cultuur en sport*

- De PvdA vindt dat culturele en sportvoorzieningen tot de basisvoorzieningen behoren. We zorgen daarom voor een eerlijke spreiding van voorzieningen in de provincie en bevorderen dat deze ook in de kleinere kernen aanwezig zijn.
- In samenwerking met gemeenten werken we een plan uit waar het bibliotheekaanbod in stand blijft in gemeenten waar dit dreigt te verdwijnen. Zo kunnen de bibliotheken een belangrijke rol blijven spelen bij onderwijs en cultuureducatie en -participatie. Ook stimuleren wij dat zij samen met gemeenten en onderwijsinstellingen aandacht geven aan de noodzakelijke aanpak van laaggeletterdheid.
- In samenwerking met gemeenten zetten we in op meer cultuur- en natuureducatie in het onderwijs, zodat iedereen hier mee in aanraking komt en toegang krijgt tot een belangrijke manier om zich te ontplooien en uit te drukken.

- We ondersteunen culturele organisaties bij het programmeren en presenteren op allerlei plekken en voor de vele verschillende doelgroepen in de provincie. We zetten de samenwerking met organisaties als het Jeugdfonds Sport & Cultuur en het Fonds Gehandicaptensport voort.
- Naast een eerlijke spreiding van sportvoorzieningen zorgen we ook dat recreatiegebieden geschikt zijn en blijven om te kunnen sporten en toegankelijk zijn voor iedereen. We stimuleren hierbij de regionale samenwerking van gemeenten, o.a. op het vlak van de inzet van buurtsportcoaches en sporten en bewegen voor mensen met een beperking.
- We ondersteunen initiatieven voor sportevenementen die tot doel hebben meer mensen aan het sporten te krijgen. Daarbij geven we extra aandacht aan het bereiken en ondersteunen van mensen die om financiële redenen of vanwege een handicap niet kunnen sporten. Waar mogelijk faciliteert de PvdA met de gemeenten 'outdoor gyms' en sportvelden die niet verbonden zijn aan een vereniging maar voor iedereen toegankelijk zijn.

### *Erfgoed en vrijwilligers*

- We willen cultureel en oud industrieel erfgoed behouden en koesteren. Wij zorgen dus dat er voldoende budget beschikbaar is voor het nodige onderhoud en de toegankelijkheid. Erfgoed kan onder andere worden behouden door het een nieuwe bestemming te geven; de PvdA stimuleert dit.
- We willen met ons erfgoed zoveel mogelijk verschillende bewoners van Zuid-Holland aanspreken. Naast inclusief moet het erfgoed ook zo veel mogelijk openbaar toegankelijk zijn. Het is belangrijk om daarbij de geschiedenis van Zuid-Holland in beeld te brengen en het 'verhaal' van onze provincie te vertellen. Ook als dat soms pijnlijk is door bijvoorbeeld ons koloniale verleden.
- We stimuleren het verenigingsleven in Zuid-Holland. Vrijwilligers zijn de motor van veel cultuur- en erfgoedinstellingen, natuurorganisaties en sportverenigingen. Wij ondersteunen hen bijvoorbeeld met de mogelijkheid om cursussen te volgen en begeleiding te krijgen. We geven hierbij onder andere aandacht aan diversiteit, inclusiviteit en de toegankelijkheid voor mensen met een beperking. Zo stellen we de toekomst van natuur, cultuur en erfgoed en sportclubs in de provincie zeker.
- We stellen budget beschikbaar voor kleine investeringen in verenigingen, zoals onderhoud aan het verenigingsgebouw of een bedankdag voor de vrijwilligers. Ook introduceren we buddy's voor verenigingen. Dit zijn functionarissen vanuit de provincie die kunnen helpen bij het aanvragen van subsidies en die wet- en regelgeving kunnen uitleggen, zodat enthousiaste vrijwilligers van de verenigingen niet voor verrassingen komen te staan. Een gezond verenigingsleven is onmisbaar voor Zuid-Holland.

## 7. Openbaar, bestuur & financiën

### Inleiding

De relatie tussen overheid en burger is de afgelopen jaren ernstig geschaad. Dat moet beter. Ook in Zuid-Holland. Te vaak komt het voor dat burgers wel mee willen doen, maar niet weten hoe of zelfs de kans niet krijgen. De PvdA wil meer democratische invloed op het beleid, waarbij we handelen vanuit vertrouwen in plaats van wantrouwen. Bij financiële keuzes geldt wat ons betreft dat bestaanszekerheid voorop staat en dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Daar waar burgers knel dreigen te komen door wet- en regelgeving zoeken we naar oplossingen. Kortom; we gaan voor een rechtvaardig en democratisch Zuid-Holland.

### *Democratische inspraak*

- We experimenteren met nieuwe vormen van inspraak en democratie. We steunen burger- en jongerenpanels indien nodig zowel financieel als organisatorisch. Inwoners weten zelf vaak goed hoe ze het liefste een probleem oplossen, maar weten hier niet altijd de juiste hulp voor te vinden. Dat kan beter.
- Het bestuur van de provincie moet helder aangeven wat de mogelijkheden zijn om mee te denken, wanneer je daarvan weer wat terug hoort en wat er met de verschillende ideeën is gedaan. Alleen zo geven we mensen invloed en verantwoordelijkheid.
- Te vaak vindt politieke besluitvorming in bestuurskamers plaats, onzichtbaar voor burgers en gekozen volksvertegenwoordigers. De PvdA is van mening dat er democratische controle hoort te zijn waar beleid impact heeft op de burger. Als problemen de gemeente overstijgen, en hierbij bijvoorbeeld specialistische zorg onder druk komt te staan, hoort de taak bij de provincie thuis.
- De afgelopen periode heeft de PvdA het aantal geborgde zetels in de waterschappen weten terug te brengen naar het wettelijk minimum. Hierdoor is de lobby van grote bedrijven en de landbouwsector verminderd. We houden dit zo en zetten ons in om de geborgde zetels helemaal af te schaffen.
- De PvdA zet zich in om de stemgerechtigde leeftijd (voor de Provinciale Staten) te verlagen naar 16 jaar.

### *Openbaar bestuur*

- Iedere inwoner heeft recht op een basisniveau van voorzieningen. Het kan niet zo zijn dat voorzieningen als consultatiebureaus, scholen, zwembaden en bibliotheken verdwijnen en er ook geen openbaar vervoer meer is. We gaan niet akkoord met plannen van gemeenten waarin dit basisniveau aan voorzieningen niet is gegarandeerd.
- We voeren een provinciale ombudsfunctionaris in. Dit is een onafhankelijke en onpartijdige instantie die klachten behandelt over de provincie Zuid-Holland. Bijvoorbeeld over de trage behandeling van brieven en verzoeken of verkeerde toepassing van provinciale regels. We maken de uitvoering van beleid daarmee meer menselijk, waarbij we oog hebben voor het individu.

- Op nationale Pride-dagen hijsen we de Progress Pride flag op de gebouwen van de provincie en we besteden in onze communicatie aandacht aan het grote belang van diversiteit en inclusie.
- We voeren anoniem solliciteren in voor functies binnen de provincie. Op die manier geven we het goede voorbeeld voor onze partners en gaan we discriminatie op de arbeidsmarkt tegen. In ons wervings- en personeelsbeleid bieden we kwetsbare groepen, zoals statushouders extra kansen.
- De provincie is in de publiciteit vaak onzichtbaar. Dat willen we verbeteren door te zorgen voor meer publiciteit rondom voorstellen en initiatieven die de bewoners van Zuid-Holland vooruit kunnen helpen.

### *Financiën*

- De sterkste schouders moeten de zwaarste lasten dragen. Daarom zijn we voor een herziening van het provinciale belastingstelsel. De Provincie heeft in toenemende mate nieuwe heffingsgrondslagen nodig. De inkomsten uit het Provinciefonds staan onder druk en op termijn vervalt de motorrijtuigenbelasting en daarmee de 'opcenten' voor de provincie.
- Bij financiële keuzes staat voor de PvdA de bestaanszekerheid van onze inwoners centraal. Dat betekent bijvoorbeeld dat we ervoor kiezen te investeren in de betaalbaarheid en bereikbaarheid van het openbaar vervoer in plaats van in meer asfalt. Daarbij geldt dat geld reserveren terwijl er concrete problemen op te lossen zijn, niet hoort. Tegelijk is potverteren onverstandig, maar doen alsof er geen geld is dat ook. Als we jaarlijks geld overhouden, moeten we gewoon meer uitgeven aan maatregelen en projecten waar de bewoners van de provincie iets aan hebben.
- We voorkomen de onvoorspelbaarheid van financieel beleid. Structurele vraagstukken, zoals de bouwopgave, energietransitie en de natuur verdienen structurele investeringen. Niet alleen scheelt dit veel bureaucratische rompslomp, maar het dwingt ons ook eerlijk te zijn over onze prioriteiten.

